

Leesbeleid:

LEERLINGEN AAN ZET!

Als school een krachtig leesbeleid en een motiverende leesomgeving uitbouwen... het is een stevige uitdaging, waar veel bij komt kijken: van een ruim boekenaanbod tot leuke leesplekken, van een sterke leesdidactiek tot goede monitoring. Maar vergeet zeker ook de leerlingen niet, want die verdienen een minstens even actieve rol bij alles wat je rond lezen opzet. Leesbeleid maak je immers samen: niet alleen met je team, maar zeker ook met je leerlingen.

Jona Hebbrecht en Iris Vansteelandt

HOE CREËER JE SAMEN MET JE LEERLINGEN EEN KRACHTIGE EN MOTIVERENDE LEESOMGEVING?

Om je leerlingen te motiveren tot lezen is een krachtige leesomgeving een essentieel onderdeel van je leesbeleid. Maak samen met je leerlingen in de klas en op school een plek waar lezen meteen zichtbaar is. Creëer aantrekkelijke én uitnodigende leesplekken en zorg daarbij voor een breed en rijk leesaanbod van fictie én non-fictie. Laat je leerlingen mee bepalen waar ze graag willen lezen op school en hoe die leesplekken vorm kunnen krijgen: een leeshut op de speelplaats, een boekenbos, leeskussens in de gangen, een leesplek in de refter, noem maar op.

Zet samen met je leerlingen boeken, verhalen en gedichten volop in de kijker: promoot een brede variatie aan teksten via bijvoorbeeld een leesmuur, boekenslingers of foto's van lezende leerlingen en leerkrachten. Op die manier zorg je ervoor dat iedereen op en rond de school meteen ziet dat jouw school lezen ademt.

Over de auteur

JONA HEBBRECHT

is onderzoeker en lerarenopleider aan hogeschool Odisee.

IRIS VANSTEEELANDT

is onderzoeker en lerarenopleider aan AP Hogeschool en verbonden aan de onderzoeksgroep Taal, Leren, Innoveren (UGent).

Voorbeelden uit de praktijk

1. Leerlingen tekenen plannen, maken leesmaquettes en geven input om de **leesomgeving op school** mee te bepalen. Dat leidt bijvoorbeeld tot ideeën voor een leeslounge, een lees(boom)hut, een leesweide, een leeskasteel of een leeskar op de speelplaats. Na een officiële stemronde, waaraan de leerlingen van zowel het kleuter- als het lager onderwijs deelnemen, wordt een winnend ontwerp gekozen. Ook bij de realisatie krijgen de leerlingen een inbreng: leesvlaggetjes maken, zitzakken naaien, aangepaste leesverlichting ophangen, een leestent maken, een schommel ophangen, of de leeskar of het boekenwinkeltje op de speelplaats openhouden.
2. Leerlingen denken na over ontspannende **leesplekken in de buurt van de school**. Zo kiezen ze er bijvoorbeeld voor om te lezen in het park in de buurt, in het woonzorgcentrum of in het dierenasiel.
3. Leerlingen maken **een zichtbare en motiverende leesplek van hun klas**. Ze denken samen met de leerkracht na waar de boeken, strips en andere leesmaterialen het best kunnen staan, hoe en

waar ze willen lezen in de klas en hoe ze lezen kunnen promoten voor elkaar. Ze verspreiden leestips in de klas, hangen foto's op van zichzelf met hun favoriete boek, verzamelen leuke weetjes uit hun favoriete tijdschriften en brengen leesmateriaal mee naar de klas.

4. Leerlingen worden actief betrokken bij het **bibliotheekbezoek**. Ze maken op voorhand een leeswenslijstje voor zichzelf of andere leerlingen van de klas. Ze gaan na welke leesmaterialen aanwezig zijn of reserveren boeken. Niet alle leerlingen hoeven steeds samen naar de bibliotheek te gaan. Soms gaat er een kleiner groepje leerlingen op leesjacht, samen met de co-teacher. Zo zorgen ze voor een **wisselend en actueel leesaanbod**, afgestemd op de leesvoorkeuren van de verschillende leerlingen.
5. Leerlingen zijn mee verantwoordelijk voor de **aankleding en werking van de schoolbibliotheken**. Ze ontlenen er regelmatig leesvoer voor zichzelf of de klasbibliotheek. Daarnaast zorgen ze ervoor dat de schoolbibliotheek op orde blijft. Ze kunnen hierbij verschillende taken opnemen. Zo zorgt het **stijlteam** er bijvoorbeeld voor dat de bibliotheek gezellig en aantrekkelijk blijft. Het **leespromotieteam** organiseert regelmatig een activiteit om lezen te promoten, zoals een voorleesmoment door de directie, een boekenpodcast of een 'boekentube'-video. Het **boekenteam** zorgt ervoor dat het leesaanbod voldoende aansluit bij de leesvoorkeuren van alle leerlingen op school. Ze verzamelen bijvoorbeeld de leeswenslijsten van elke klas.

HOE KUN JE LEERLINGEN ACTIEF BETREKKEN BIJ DE LEESACTIVITEITEN?

Een motiverende leesomgeving vormt een belangrijke basis voor sterk leesonderwijs. Daarin is er voldoende aandacht voor leestechiek, leesbegrip, leesmotivatie én leesgedrag. Sterk leesonderwijs vereist daarbij niet alleen leescompetentie van de leerkracht, maar geeft de leerlingen ook een actieve rol. De leerlingen kunnen mee beslissen over motiverende leesopdrachten, niet alleen binnen de lees- of taallessen, maar bijvoorbeeld ook tijdens projecten, onderzoekopdrachten of wiskundetaken. Zo wordt het lezen voor hen écht functioneel. Stimuleer de leerlingen bovendien om afhankelijk van hun leesdoel zelf na te denken welke strategieën, werkvormen, leermiddelen of differentiatievormen ze al dan niet nodig hebben of willen inzetten. Laat leerlingen af en toe mee bepalen wat ze lezen, wanneer ze lezen en met wie ze lezen. Willen ze alleen lezen, samen lezen of in groepjes lezen? Rond welk thema willen ze iets lezen? Willen ze een verhaal, een krantenartikel of een weettekst lezen binnen een bepaald thema? Willen ze digitaal of op papier lezen? Willen ze lezen ter ontspanning of om iets te weten te komen? Durf in je rooster tijd vrij te maken voor vrij lezen op regelmatige basis en laat je verrassen door de keuzes van de leerlingen.

Om de lees- en leefwereld van leerlingen te verbreden is ook interactie over het leesaanbod en het leesproces cruciaal. Zorg hierbij voor ondersteunende en motiverende rolmodellen. Zo kan jij een rolmodel zijn door je eigen leesvoorkeur te delen en actief voor te tonen hoe je met leesstrategieën of teksten aan de slag gaat. Maar ook de leerlingen zelf kunnen rolmodellen zijn voor elkaar, bijvoorbeeld bij het toepassen van leesstrategieën, het selecteren van een boek of het hardop voorlezen van een tekst.

Voorbeelden uit de praktijk

1. Leerlingen zijn **leesbuddy's** voor elkaar, over de leerjaren heen. Samen met de leerkracht bereiden de buddy's de (voor)leessessies of leesactiviteiten voor. Ze oefenen de voorleesverhalen in, denken na hoe ze minder sterke lezers kunnen helpen bij het lezen, hoe ze samen over teksten kunnen praten, maken leesspelletjes, enzovoort.

2. Leerlingen denken zelf na hoe ze bewust(er) kunnen omgaan met **leesstrategieën**. Ze visualiseren de leesstrategieën op affiches en leeskaarten of bedenken namen voor figuren die model staan voor de leesstrategieën. De leeskaarten krijgen een plek in de klas of op de bank en worden actief ingezet tijdens leesactiviteiten.
3. Leerlingen van de hele school **schrijven samen teksten** onder begeleiding van het lerarenteam en soms ook de ouders of buurtbewoners: voor een receptenboek, een poëziewandeling, een schoolkrant,... Door lezen en schrijven met elkaar te verbinden, wordt het lezen echt functioneel.
4. Leerlingen van de kleuter- en lagere school **selecteren rijke teksten** op basis van **thema's** waarin ze zich willen verdiepen. Zo lezen ze de hele dag door authentieke teksten die gekoppeld zijn aan de doelen van de lessen wereldoriëntatie, muzische vorming of ICT.
5. Leerlingen en de leerkracht bereiden samen **culturele activiteiten en uitstappen** voor, zoals een theatervoorstelling, een museumbezoek, een auteurslezing of een stadsbezoek. Daartoe kunnen ze bijvoorbeeld teksten lezen, vragen opstellen of online bronnen verkennen.

© PRO-Lezen/Simon Bequoye: De Knipoog (Molenbeek): samen lezen in de kleuterklas

WELKE ROL KUNNEN LEERLINGEN OPNEMEN BIJ DE LEESMONITORING?

Om je leesonderwijs voldoende af te stemmen op de sterktes en noden van leerlingen is een brede leesmonitoring een voorwaarde. Je volgt daarbij niet alleen de leesvaardigheid van je leerlingen op (technisch lezen en begrijpend lezen), maar ook hun leesgedrag en leesmotivatie. Laat de leerlingen hierbij ook een actieve rol opnemen, zodat ze een goed zicht krijgen op de evolutie van hun leesproces. Vul vaste evaluatiemomenten aan met je eigen observaties, (zelf) evaluaties door de leerlingen via leesdagboeken en leesportfolio's, en gesprekken met de leerlingen en hun ouders over het lezen. Een goede leesmonitoring zorgt ervoor dat zowel leerkrachten als leerlingen (én hun ouders) zicht hebben op de sterktes en behoeftes op het vlak van leesvaardigheid, leesgedrag én leesmotivatie. Kies bij voorkeur voor uitdagende en authentieke evaluatiemomenten waarbij de leerlingen ook écht inbreng kunnen hebben, bijvoorbeeld bij de keuze van de tekstvorm en de tekstsoort. Laat leerlingen actief mee nadenken wanneer en hoe hun leesproces in de brede zin geëvalueerd kan worden. Laat hen bijvoorbeeld verwoorden welke strategieën ze inzetten tijdens een leesopdracht, wat ze lezen, of ze graag lezen en welke leesopdrachten hen motiveren. Gebruik leesresultaten als vertrekpunt voor (individuele) gesprekken met leerlingen (en hun ouders). Zorg hierbij steeds voor gerichte feedback (*Waar sta je nu?*), feed-up (*Waar wil je naartoe?*) en feedforward (*Welke weg moet je afleggen om dat doel te bereiken?*). Waak erover dat lezen geen 'eiland' wordt en koppel leesresultaten meteen ook aan de bredere taalbagage en wereldkennis van de leerlingen.

Voorbeelden uit de praktijk

1. Leerlingen bepalen zelf mee **wanneer en hoe het lezen geëvalueerd kan worden**. Ze denken mee na wanneer ze welke leestoets afleggen (technisch & begrijpend lezen), bijvoorbeeld als onderdeel van het contractwerk, en kunnen een keuze maken tussen verschillende leesteksten.
2. Leerlingen **evalueren zichzelf en elkaar** tijdens leesmomenten (technisch & begrijpend lezen). Op basis van transparante criteria geven ze zichzelf en elkaar positieve feedback. Ze formuleren

aanvullend ook tips voor elkaar om hun leesvaardigheid te versterken.

3. Leerlingen leggen een **leesportfolio** aan om zelf goed zicht te krijgen op (de evolutie van) hun leesproces. Ze verzamelen favoriete personages, fragmenten, boekencovers, artikels die ze wel/niet graag lezen...
4. Leerlingen bereiden zelf de **individuele leesgesprekken** met hun leerkracht voor. Ze denken op voorhand na over hun leesgedrag, leesvaardigheid en leesmotivatie. Op basis van die input reflecteren de leerlingen samen met de leerkracht over wat ze nodig hebben om beter of liever te (leren) lezen.
5. Leerlingen en leraren voeren regelmatig **leesgesprekken in de klas**. Ze delen leeservaringen met elkaar. Ze praten over hun favoriete boeken of personages, over boeken of teksten die ze thuis gelezen hebben, over weetjes die ze gelezen hebben en willen delen, enzovoort. Zo krijgen leerlingen en leraren een goed zicht op de verschillende leesinteresses in de klas.

lende leden van het schoolteam én ook leerlingen en hun ouders actief te betrekken bij de leesacties, schrijf je echt een 'samen-verhaal'. Laat de leerlingen mee nadenken bij het totstandkomen van een visie, bij het bepalen van de sterktes en uitdagingen voor het leesonderwijs op je school, en bij het selecteren van doelen en acties. Tot slot is het essentieel dat de leerlingen ook kansen krijgen om leesdoelen en -acties te evalueren, zodat die bijgestuurd kunnen worden waar nodig. Een leesbeleidsproces is immers een cyclisch proces dat sterker gedragen wordt wanneer de stem van alle betrokkenen gehoord wordt.

Voorbeelden uit de praktijk

1. Leerlingen nemen deel aan een **leesraad**. Zo denken ze mee na over leesacties in de klas en op school. Ze staan mee in voor de keuze van de activiteiten, de organisatie en de evaluatie.
2. Leerlingen nemen deel aan de **grote leesenquête**. Ze geven hun mening over wat er in de klas en op school gebeurt met betrekking tot lezen.
3. Leerlingen denken mee na over de **leesvisie** en de visualisering hiervan. Zo stemmen ze bijvoorbeeld voor een leesmascotte die lezen een gezicht geeft op school: een leeskrokodil, leespanna, leesmonster of leeshert bijvoorbeeld. Ze kiezen ook mee de naam van de mascotte én de manier waarop die bekendgemaakt wordt. Denk bijvoorbeeld aan een babyborrel om de komst van leesmascotte Hernie te vieren.

WAT KUNNEN LEERLINGEN BETEKENEN BIJ HET UITDENKEN EN UITROLLEN VAN EEN LEESBELEIDSPROCES?

Wil je van je leerlingen goede en gemotiveerde lezers maken, dan streef je als schoolteam het best naar een door-dachte en doelgerichte aanpak mét de nodige tijd. Vanuit een gedeelde visie kun je als lerarenteam doelen en acties plannen om het leesonderwijs te versterken. Daarbij is een gedeelde verantwoordelijkheid een must. Door de verschil-

Ervoor zorgen dat jouw school een echte leesschool wordt én blijft, betekent dus dat iedereen mee op de leeskar springt en er een stevig netwerk wordt gevormd. Zo'n breed leesnetwerk bestaat uit bibliotheken, onderwijsondersteuners, leesbevorderende organisaties, (groot)ouders en buurtbewoners... maar vooral ook uit je leerlingen. Laat je verrassen door hun leeskracht!